

V Bruseli 19. 5. 2016
COM(2016) 265 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Správa o uplatňovaní Charty základných práv EÚ v roku 2015

{SWD(2016) 158 final}

1. Úvod

EÚ v roku 2015 čelila viacerým výzvam: bezpečnostným hrozbám, bezprecedentnému prílevu utečencov a migrantov a nárastu populizmu a xenofóbie. Tieto skutočnosti podrobili hodnoty a solidaritu EÚ skúške. V čase, keď čelíme týmto výzvam, je nesmierne dôležité presadzovať spoločné hodnoty EÚ, ktorými sú demokracia, základné práva a zásady právneho štátu.

Charta základných práv nadobudla platnosť v roku 2009. Preukázalo sa, že je dôležitým referenčným bodom pre európske¹ a vnútroštátne sudy. Európska komisia presadzuje jej dodržiavanie vo všetkých činnostiach EÚ a v tomto zmysle úzko spolupracuje s vnútroštátnymi, európskymi a medzinárodnými organizáciami.

V tejto šiestej výročnej správe sa skúma, ako EÚ a jej členské štáty uplatňovali chartu v roku 2015. V bode 4. (ústredná téma) sa prezentuje výročné kolokvium z roku 2015 o základných právach na tému „Tolerancia a rešpekt: prevencia a boj proti nenávisti voči židom a moslimom v Európe“.

Témou kolokvia o základných právach v roku 2016 bude „Pluralita médií a demokracia“. V rámci kolokvia sa bude diskutovať o prepojeniach medzi pluralitou médií a demokraciou v kontexte meniaceho sa mediálneho prostredia vyznačujúceho sa zvýšenou konvergenciou médií a rozvojom digitálneho jednotného trhu. Preskúmajú sa rôzne aspekty plurality médií – od nezávislosti médií a regulácie médií až po otázky týkajúce sa slobody prejavu a novinárskej slobody. Budú mu predchádzať konzultácie s občianskou spoločnosťou a zainteresovanými stranami.

2. Uplatňovanie charty v EÚ a zo strany EÚ

2.1 Začleňovanie charty a lepšia právna regulácia

Počas legislatívneho procesu sú potrebné systematické kontroly zamerané na základné práva, aby sa zabezpečil súlad navrhovaných právnych predpisov s chartou. V **programe** Komisie týkajúcom sa **lepšej právnej regulácie**² sú zrevidované existujúce usmernenia na zlepšenie posúdenia vplyvu navrhovaných právnych predpisov a politík. Lepšia právna regulácia je zameraná na posilnenie transparentnosti rozhodovacieho procesu EÚ a zlepšenie kvality právnych predpisov. „Panel nástrojov lepšej právnej regulácie“³ obsahuje kontrolný zoznam základných práv, ktorý má Komisia používať pri vykonávaní posúdení. Komisia v roku 2015 poskytovala osobitným oddeleniam školenia, aby sa zabezpečilo, že úradníci majú nástroje na to, aby pri tvorbe politiky a práva uplatňovali prístup založený na základných právach.

¹ Všeobecný súd, Súd pre verejnú službu a Súdny dvor (Súdny dvor Európskej únie).

² Lepšia právna regulácia v záujme lepších výsledkov – program EÚ, COM(2015) 215 final, 19.05.2015.

³ http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/toc_tool_en.htm. Pozri nástroj 24 „Základné práva a ľudské práva“, s. 176.

Európsky parlament prijal v septembri 2015 uznesenie o základných právach v Európskej únii v rokoch 2013–2014⁴. Vyjadril obavy v súvislosti so situáciou týkajúcou sa jednotlivých základných práv v niektorých členských štátoch a vyzval na vytvorenie rámca na monitorovanie zásad právneho štátu. Rada v júni 2015 prijala závery o uplatňovaní charty v roku 2014.⁵

2.2. Začleňovanie charty do legislatívnych a politických opatrení

Inštitúcie EÚ sú povinné dodržiavať chartu vo všetkých svojich opatreniach. Toto dodržiavanie kontroluje Súdny dvor Európskej únie. Komisia v roku 2015 naďalej zabezpečovala systematické kontroly súladu jej právnych predpisov a politík. Okrem toho pokročila v legislatívnych projektoch na podporu základných práv.

Parlament a Rada v decembri 2015 schválili **balík reforiem v oblasti ochrany údajov**.⁶ Je nevyhnutný na ochranu základných práv na súkromie a ochranu osobných údajov (články 7 a 8 Charty) a je kľúčovým stavebným kameňom **digitálneho jednotného trhu**. Tvorí ho všeobecné nariadenie o ochrane údajov⁷ a smernica o ochrane údajov pre políciu a orgány trestnej justície⁸. Smernica nahradí existujúce právne predpisy a nadobudne účinnosť začiatkom roka 2018.

Parlament a Rada v roku 2015 schválili smernicu o **prezumpcii nevinny a práve byť prítomný na konaní pred súdom**⁹ a smernicu o **osobitných zárukách pre deti v trestnom konaní**.¹⁰ Prostredníctvom nich sa budú presadzovať základné práva na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces a prezumpcia nevinny a práva na obhajobu (články 47 a 48 Charty). V novembri 2015 nadobudla účinnosť **smernica o právach obetí**¹¹. Ustanovujú sa v nej záväzné práva obetí vrátane práva, aby boli uznané a aby sa s nimi zaobchádzalo s rešpektom, citlivo, individuálne, profesionálne a bez diskriminácie.

⁴ 2014/2254(INI), k dispozícii na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2015-0286&language=EN&ring=A8-2015-0230>.

⁵ Výsledok zasadnutia Rady 23. júna 2015 (10228/15) s.17.

⁶ Pozri tlačovú správu Európskej komisie s názvom: *Dohoda o reforme ochrany údajov v EÚ posilní jednotný digitálny trh*, ktorá je k dispozícii na: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6321_en.htm.

⁷ Návrh nariadenia o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov (všeobecné nariadenie o ochrane údajov), COM(2012) 11 final, 25.1.2012.

⁸ Návrh smernice o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov, COM(2012) 10 final, 25.1.2012.

⁹ Návrh smernice o posilnení určitých aspektov prezumpcie nevinny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní COM(2013) 821 final, 27.11.2013.

¹⁰ Návrh smernice o procesných zárukách pre deti podozrivé alebo obvinené v trestnom konaní COM(2013) 822 final, 27.11.2013.

¹¹ Smernica 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, Ú. v. EÚ L 315, 25.10.2012, s.57.

Navyše sa prijala **smernica o opatreniach koordinácie a spolupráce na uľahčenie konzulárnej ochrany nezastúpených občanov Únie v tretích krajinách**¹². V smernici sa okrem iného objasňuje kedy a ako môžu získať ochranu rodinní príslušníci občanov EÚ pochádzajúci z tretích krajín s cieľom zabezpečiť účinnosť práva na konzulárnu ochranu, ako aj práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ktoré sa uznáva v článku 7 charty.

Komisia v máji 2015 predstavila **európsku migračnú agendu**¹³¹⁴, v ktorej sú načrtnuté naliehavé opatrenia na lepšie riadenie migrácie na úrovni EÚ. Navrhla rozvinúť politické usmernenia predsedu Junckera založené na štyroch komplexných pilieroch:

1. odstraňovanie podnetov na neregulárnu migráciu,
2. riadenie hraníc – záchrana životov a zabezpečenie vonkajších hraníc,
3. plnenie povinnosti Európy chrániť prostredníctvom silnej spoločnej azylovej politiky a
4. vypracovanie novej politiky v oblasti legálnej migrácie.

Osobitný dôraz sa kládol na naliehavé opatrenia s cieľom predchádzať úmrtiam na mori. Medzi ne patrí návrh týkajúci sa celoeurópskeho systému presídľovania v rámci všetkých štátov s cieľom ponúknuť 20 000 miest vysídleným osobám, ktoré jednoznačne potrebujú medzinárodnú ochranu v Európe¹⁵ a novší návrh týkajúci sa dobrovoľného systému prijímania osôb z humanitárnych dôvodov s Tureckom.¹⁶

Navrhované politické iniciatívy sú priamo relevantné pre ochranu a presadzovanie základných práv. Napríklad, pokiaľ ide o návrat, Komisia uverejnila **príručku o návrate**¹⁷ s cieľom podporiť **akčný plán EÚ v oblasti návratu** zo septembra 2015.¹⁸ Príručka poskytuje usmernenia pre vnútroštátne orgány vrátane toho, ako zabezpečiť, aby sa vo všetkých operáciách návratu plne dodržiavali základné práva, najmä pokiaľ ide o deti bez sprievodu.

¹² Smernica Rady 2015/637/EÚ o opatreniach koordinácie a spolupráce na uľahčenie konzulárnej ochrany nezastúpených občanov Únie v tretích krajinách a o zrušení rozhodnutia 95/553/ES, Ú. v. EÚ L 106, 20.4.2015, s. 1.

¹³ Európska migračná agenda, COM(2015) 240 final, 13.5.2015.

¹⁴ Táto správa sa týka vývoja hlavných udalostí v roku 2015. Prehľad o celkovom pokroku pri vykonávaní európskej migračnej agendy a najnovšie návrhy možno nájsť na webovej stránke http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/index_en.htm

Informačné prehľady možno nájsť na http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/index_en.htm

¹⁵ Odporúčanie Komisie týkajúce sa európskeho systému presídľovania C(2015) 3560 final, 8.6.2015.

¹⁶ Odporúčanie Komisie o dobrovoľnom systéme prijímania osôb z humanitárnych dôvodov s Tureckom, C(2015) 9490, 15.12.2015.

¹⁷ Odporúčanie Komisie, ktorým sa ustanovuje spoločná „príručka o návrate“, ktorú majú používať príslušné orgány členských štátov pri vykonávaní úloh spojených s návratom, C(2015) 6250 final, 1.10.2015.

¹⁸ Akčný plán EÚ v oblasti návratu, COM(2015) 453 final, 9.9.2015.

Ako jedno z okamžitých opatrení na pomoc členským štátom v prvej línii, ktoré čelia neprimerane vysokým migračným tlakom na vonkajších hraniciach EÚ, Komisia navrhla vytvoriť „**prístup založený na hotspotoch**“. Hotspoty môžu členským štátom pomôcť lepšie zabezpečiť záruky základných práv v praxi, ak sa vyvíja spoločné úsilie zamerané na zabezpečenie dostatočných zdrojov a personálu na mieste. Od stretnutia vedúcich predstaviteľov západného Balkánu v októbri 2015 Komisia pozorne sleduje vývoj na západobalkánskej trase. Grécko a krajiny západného Balkánu sa vo vyhlásení vedúcich predstaviteľov zaviazali zvýšiť svoje prijímacie kapacity s cieľom umožniť lepšie a predvídateľnejšie riadenie migračných tokov. Na tento účel Komisia poskytuje núdzovú aj humanitárnu pomoc.

Z hľadiska ochrany základných práv má význam aj návrh **nariadenia o zriadení európskej pohraničnej a pobrežnej stráže** (ďalej len „agentúra“)¹⁹ z decembra 2015. Predpokladá sa v ňom prijatie kódexu správania platného pre všetky operácie kontroly hraníc koordinované agentúrou a kódex správania pre návrat. Úradník pre základné práva monitoruje dodržiavanie základných práv zo strany agentúry a akékoľvek porušenie základných práv počas operačných činností sa bude riešiť prostredníctvom mechanizmu na podávanie sťažností. V prípade akéhokoľvek porušenia základných práv alebo záväzkov v oblasti medzinárodnej ochrany by sa spoločné operácie a rýchle pohraničné zásahy mohli pozastaviť alebo ukončiť. Agentúra vypracuje stratégiu pre základné práva s osobitným zameraním na deti, obeť obchodovania s ľuďmi, osoby, ktoré potrebujú lekársku pomoc alebo medzinárodnú ochranu, osoby v núdzi na mori, ako aj na ďalšie osoby v zraniteľnej situácii. Dodržiavanie charty podporia spoločné základné študijné osnovy pre odbornú prípravu agentúry zameranú na príslušníkov pohraničnej stráže.

Plné dodržiavanie základných práv je jednou z piatich kľúčových zásad **Európskeho programu v oblasti bezpečnosti**.²⁰ Zdôrazňuje sa v ňom, že bezpečnosť a dodržiavanie základných práv nie sú protichodnými cieľmi, ale navzájom sa dopĺňajúcimi cieľmi politiky. Zaisťovanie bezpečnosti je základným predpokladom pre ochranu a slobodné uplatňovanie základných práv. Všetky bezpečnostné opatrenia musia byť zároveň v súlade so základnými právami a zásadami právneho štátu, a tiež so zásadami nevyhnutnosti, proporcionality a zákonnosti a musia byť zavedené primerané záruky na zaistenie zodpovednosti a súdnej nápravy. Tento prístup sa odráža v návrhoch Komisie týkajúcich sa boja proti terorizmu – nadväzujúcich na útoky v Paríži v novembri 2015. V navrhovanej **smernici o terorizme**²¹ sa zdôrazňuje dôležitosť dodržiavania základných práv pri transponovaní ustanovení trestného práva do vnútroštátneho práva. Chránia sa v nej základné práva obetí a možných obetí. Kriminalizujú sa v nej prípravné činy ako napríklad výcvik a cestovanie do zahraničia na teroristické

¹⁹ Návrh nariadenia o európskej pohraničnej a pobrežnej strážii, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 2007/2004, nariadenie (ES) č. 863/2007 a rozhodnutie Rady 2005/267/ES, COM(2015) 671 final, 15.12.2015.

²⁰ Európska migračná agenda, COM(2015) 185 final, 28.4.2015.

²¹ Návrh smernice o boji proti terorizmu, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/475/SVV o boji proti terorizmu, COM(2015) 625 final, 2.12.2015.

účely, podporovanie teroristických činov alebo navádzanie na ne, podnecovanie k nim a pokus o ne a financovanie terorizmu. Jej cieľom je tiež zabezpečiť, aby akékoľvek obmedzenia základných práv podozrivých a obvinených osôb nepresahovali rámec, ktorý je striktne nevyhnutný, a teda aby sa dodržiavali zásady zákonnosti a primeranosti trestných činov a trestov (článok 49 charty).

Význam základných práv v rámci činností v oblasti bezpečnosti sa odráža v dôležitosti, ktorá sa prikladá preventívnym opatreniam v kontexte politík zameraných na boj proti terorizmu. Reakcia EÚ na extrémizmus nesmie viesť k stigmatizácii žiadnej skupiny alebo komunity, ale má skôr vychádzať zo spoločných európskych hodnôt, akými sú tolerancia, rozmanitosť a vzájomný rešpekt. Cieľom programu v oblasti bezpečnosti je **riešiť základné príčiny extrémizmu** prostredníctvom vzdelávania, zapojenia mládeže, dialógu medzi náboženstvami a kultúrami a zamestnanosti a sociálnej inklúzie. Zdôrazňuje sa v ňom význam boja proti diskriminácii, rasizmu a xenofóbii a zdôrazňujú sa kľúčové opatrenia EÚ v tejto oblasti.

Toto sa odráža aj v „deklarácii o podpore občianstva a spoločných hodnôt slobody, tolerancie a nediskriminácie prostredníctvom vzdelávania“ (Parížska deklarácia)²² prijatej v nadväznosti na neformálne zasadnutie ministrov školstva EÚ 17. marca v Paríži, v ktorej sa uvádza súbor odporúčaní týkajúcich sa dôležitej úlohy vzdelávania pri podpore základných hodnôt akými sú aktívne občianstvo, vzájomný rešpekt, rozmanitosť, rovnosť a sociálne začlenenie, ako aj pri predchádzaní násilnému extrémizmu. V nadväznosti na Parížsku deklaráciu sa Komisia a členské štáty dohodli na súbore nových prioritných oblastí spolupráce na úrovni EÚ do roku 2020.²³

Komisia tiež 19. októbra 2015 usporiadala konferenciu ministrov na vysokej úrovni na tému „Trestnoprávna reakcia na radikalizáciu“ s cieľom vymeniť si skúsenosti týkajúce sa predchádzania radikalizácii vo väzeniach a programov rehabilitácie pre zahraničných bojovníkov a navrátilcov. Spoločný záväzok členských štátov konať v tejto oblasti bol potvrdený v záveroch Rady o „posilnení trestnoprávnej reakcie na radikalizáciu vedúcu k terorizmu a násilnému extrémizmu“ z 20. novembra 2015.²⁴

²² http://ec.europa.eu/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf

²³ V spoločnej správe na rok 2015 o pokroku vo vykonávaní strategického rámca pre vzdelávanie a odbornú prípravu do roku 2020 pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020), k dispozícii na http://eur-lex.europa.eu/legal_content/SK/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2015.417.01.0025.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2015%3A417%3ATOC.

²⁴ http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press_releases/2015/11/20_conclusions_radicalisation/?utm_source=dsms_auto&utm_medium=email&utm_campaign=Conclusions%20of%20the%20Council%20of%20the%20European%20Union%20and%20of%20the%20Member%20States%20meeting%20within%20the%20Council%20on%20enhancing%20the%20criminal%20justice%20response%20to%20radicalisation%20leading%20to%20terrorism%20and%20violent%20extremism

2.3. Začleňovanie charty do medzinárodných dohôd a zabezpečovanie súladu s ľudskými právami

Článok 21 Zmluvy o Európskej únii upravuje vonkajšiu činnosť EÚ.

V nadväznosti na spoločné oznámenie z apríla 2015 s názvom „Udržiavanie problematiky ľudských práv v centre programu EÚ“²⁵ Rada v júli prijala **akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu (2015 – 2019)**. Zahŕňa viac ako 100 činností v oblasti ľudských práv a demokracie rozdelených do 34 skupín.²⁶ Na základe článku 21 sa prostredníctvom akčného plánu vykonávajú záväzky týkajúce sa strategického rámca pre ľudské práva a demokraciu²⁷ a zabezpečuje sa pákový efekt s cieľom zapojiť všetky orgány EÚ a zainteresované strany a vylepšiť začleňovanie aspektov týkajúcich sa ľudských práv do všetkých vonkajších politík EÚ. Plánované činnosti zahŕňajú riešenie problémov v oblasti ľudských práv v rámci posúdení vplyvu politík, ktoré by mohli mať významný vplyv v krajinách mimo EÚ. V akčnom pláne sa stanovujú činnosti týkajúce sa práce Komisie pokiaľ ide o vnútorné dodržiavanie základných práv, najmä práva na súkromie v kontexte rizika hromadného sledovania, reformu súdnictva, práva detí, rodovú rovnosť, boj proti rasizmu a xenofóbii, migráciu a boj proti terorizmu.

V stratégii Komisie z októbra 2015 s názvom „**Obchod pre všetkých**“ sa vytyčujú kroky na zabezpečenie dodržiavania základných práv v krajinách EÚ a v krajinách mimo EÚ.²⁸ Zahŕňa právo regulovať a posúdiť vplyv obchodných politík a dohôd na základné práva a ľudské práva. Prepája obchodnú politiku s presadzovaním ľudských práv v krajinách mimo EÚ, najmä v prípade detskej práce, nútenej práce väzňov a nútenej práce v dôsledku obchodovania s ľuďmi a zaberania pôdy. Aspekty týkajúce sa ľudských práv sa čoraz viac začleňujú do dvojstranných dohôd EÚ o voľnom obchode a do politiky EÚ v oblasti kontroly vývozu.

Komisia v septembri 2015 ukončila rokovania o **zastrešujúcej dohode medzi EÚ a USA o ochrane údajov**. Zabezpečia sa ňou záruky v oblasti ochrany údajov pri akomkoľvek prenose osobných údajov medzi EÚ a USA v rámci každej policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach. Podľa tejto dohody môžu občania EÚ, ktorí nemajú pobyt v USA, získať nápravu na súdoch v USA v prípade, ak sú ich osobné údaje prenesené orgánom presadzovania práva v USA a sú spracované nesprávne alebo nezákonne.²⁹ Znamená to značné zlepšenie situácie, pokiaľ ide o súdnu nápravu v USA.

V auguste 2015 viedla EÚ po prvýkrát v histórii dialóg s Výborom OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím zameraný na vykonávanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným

²⁵ JOIN (2015) 16 final, 28/04.

²⁶ <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2015/07/20-fac-human-rights/>.

²⁷ Dokument Rady z 25. júna 2012, ST 11855/12.

²⁸ Obchod pre všetkých Smerom k zodpovednejšej obchodnej a investičnej politike, 14.10.2015, COM(2015) 497 final.

²⁹ Tieto práva sa občanom EÚ priznávajú v súlade so zákonom o súdnych prostriedkoch nápravy (Judicial Redress Act) z roku 2015 (H.R.1428), ktorý bol schválený 24. februára 2016 a má nadobudnúť účinnosť 90 dní po tomto dátume. Tieto práva sa môžu priznať štátnym príslušníkom akejkoľvek krajiny na základe kritérií stanovených v uvedenom zákone.

postihnutím (UNCRC) Európskou úniou. EÚ zastupovala Komisia, ktorá bola podľa dohovoru kontaktným miestom pre EÚ³⁰. Súvisiaci výbor dohovoru UNCRC prijal v októbri 2015 záverečné pripomienky a Komisia oznámila svoj záväzok vykonávať ich.

Komisia v júli 2015, ako súčasť lepšej právnej regulácie, prijala **usmernenia v oblasti analýzy vplyvov na ľudské práva v rámci posúdení vplyvu týkajúcich sa obchodu**.³¹ Vďaka tomu sa uľahčí analýza vplyvov iniciatív v oblasti obchodnej politiky na ľudské práva v EÚ a partnerských krajinách. V programe lepšej právnej regulácie sa tiež predpokladá posúdenie vplyvu na ľudské práva vo všeobecnosti v prípade návrhov s vonkajším rozmerom.

2.4 Dohľad Súdneho dvora nad inštitúciami EÚ

Pokiaľ ide o vec *Schrems*³², **Súdny dvor Európskej únie vyhlásil rozhodnutie Komisie z roku 2000 o bezpečnom prístave³³ za neplatné**. Toto rozhodnutie bolo rozhodnutím o primeranosti podľa článku 25 ods. 6 smernice o ochrane údajov.³⁴ Povolil sa ním prenos osobných údajov do krajiny mimo EÚ, v tomto prípade USA. Na základe domáceho práva alebo medzinárodných záväzkov USA sa určilo, že úroveň ochrany bola prijateľná. Prenos osobných údajov na servery v USA prostredníctvom írskej dcérskej spoločnosti siete Facebook povolený týmto zistením o primeranosti bol napadnutý írskym súdom, a to hlavne kvôli odhaleniu hromadného sledovania spravodajskými orgánmi USA v roku 2013.

Súdny dvor konštatoval, že rozhodnutie o primeranosti bolo podmienené zistením Komisie, že – v dotknutej krajine mimo EÚ – je úroveň ochrany osobných údajov, ktorá aj keď nemusí byť nevyhnutne rovnaká, je „v zásade rovnocenná“ s tou, ktorá je zaručená v EÚ prostredníctvom smernice vykladanej v zmysle Charty. Súdny dvor konštatoval, že rozhodnutie z roku 2000 o bezpečnom prístave neobsahuje dostatočné zistenia zo strany Komisie o obmedzení prístupu orgánmi verejnej moci USA k údajom preneseným v rámci uvedeného rozhodnutia, ako aj o existencii účinnej právnej ochrany pred takýmto zásahom. Súdny dvor rozhodol, že právne predpisy, ktoré orgánom verejnej moci umožňujú všeobecný prístup k obsahu elektronických komunikácií, treba považovať za také, ktoré ohrozujú podstatu základného práva na rešpektovanie súkromného života. V rozsudku Súdneho dvora sa uviedlo ďalšie opodstatnenie prístupu Komisie od novembra 2013 týkajúceho sa preskúmania ustanovení o bezpečnom prístave: Komisia sa usiluje o zabezpečenie

³⁰ Výbor raz za niekoľko rokov organizuje pravidelné dialógy so zmluvnými stranami dohovoru na základe ich národných správ (alebo správ EÚ). • Európska Komisia predložila prvú správu EÚ v roku 2014. Pozri <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/232/64/PDF/G1423264.pdf?OpenElement> EÚ by mala predložiť ďalšiu kombinovanú druhú a tretiu pravidelnú správu v roku 2021.

³¹ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1344>.

³² C-362/14.

³³ Rozhodnutie Komisie 2000/520/ES z 26. júla 2000 v súlade so smernicou 95/46/ES o primeranosti ochrany poskytovanej zásadami bezpečného prístavu a súvisiacimi často kladenými otázkami vydanými Ministerstvom obchodu USA.

³⁴ Smernica 95/46/ES z 24. októbra 1995 o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov (Ú. v. ES L 281, 23.11.1995, s. 31).

ochrany údajov požadovanej v práve EÚ. Komisia v novembri 2015 vydala usmernenia³⁵ o možnosti prenosu údajov vzhľadom na rozhodnutie vo veci *Schrems*, pričom stanovila alternatívne systémy prenosu osobných údajov do USA platné do začiatku uplatňovania nového rámca.³⁶

2.5 Európsky dohovor o ľudských právach

Komisia naďalej podporuje pristúpenie EÚ k dohovoru. Posilní to základné hodnoty, zvýši účinnosť práva EÚ a zvýši konzistentnosť pri ochrane základných práv v Európe. V stanovisku Súdneho dvora z decembra 2014, v ktorom súd v roku 2013 vyhlásil, že návrh dohody o pristúpení je nezlučiteľný so zmluvami, sa nastolili právne a politicky zložité otázky. Po uplynutí času na rozmyslenie, počas ktorého Komisia skúmala najlepšie spôsoby ako pokračovať ďalej, Komisia v úlohe vyjednávača EÚ teraz uskutočňuje konzultácie s osobitným výborom vymenovaným Radou týkajúce sa konkrétnych riešení rôznych otázok vznesených v stanovisku Súdneho dvora.

3. Uplatňovanie charty v členských štátoch a zo strany členských štátov

Komisia pod dohľadom Súdneho dvora dozerá na to, ako členské štáty dodržiavajú chartu pri vykonávaní práva EÚ. V prípade porušenia môže začať konanie o nesplnení povinnosti. Vnútroštátni sudcovia tiež uplatňujú chartu s cieľom zabezpečiť dodržiavanie základných práv zo strany členských štátov. Ak má vnútroštátny súd pochybnosti týkajúce sa uplatniteľnosti charty alebo správneho výkladu jej ustanovení, môže – a v prípade, že ide o vnútroštátny súd posledného stupňa, musí – podať Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania. Vďaka tomu sa rozvíja judikatúra súvisiaca s chartou a posilňuje sa úloha vnútroštátnych sudcov pri jej presadzovaní. Vnútroštátni sudcovia v roku 2015 podali 36 návrhov na začatie prejudiciálneho konania.³⁷

3.1 Postup spojený s nesplnením

Keďže charta sa vzťahuje na členské štáty iba pri vykonávaní práva Únie, postup spojený s nesplnením týkajúci sa charty môže začať iba v prípade, ak sa preukáže dostatočný súvis s právom EÚ, ktorý opodstatní uplatniteľnosť charty.

Príklad príslušného postupu spojeného s nesplnením z roku 2015 sa týka **zabezpečenia práva na spravodlivý proces pri vykonávaní smernice o konaní o azyle**.

³⁵ COM(2015) 566 final.

³⁶ Európska komisia a USA dosiahli 2. februára 2016 dohodu o novom rámci pre transatlantickú výmenu údajov – „štíte na ochranu osobných údajov medzi EÚ a USA“. Komisia 29. februára 2016 predložila návrh rozhodnutia o primeranosti, v ktorom zohľadnila požiadavky stanovené v rozhodnutí vo veci *Schrems*.

³⁷ V rokoch 2011 bolo Súdnemu dvoru Európskej únie podaných 27 návrhov na začatie prejudiciálneho konania v súvislosti s chartou, v rokoch 2012 a 2013 to bolo 41 návrhov a v roku 2014 to bolo 43 návrhov. Pozri prílohu II nazvanú „Prehľad návrhov na začatie prejudiciálneho konania podaných v roku 2015, ktoré sa odvolávajú na chartu“ k pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

V nadväznosti na druhý balík vykonávacích opatrení európskej migračnej agendy Komisia zintenzívnila svoje úsilie o zabezpečenie plného uplatňovania práva EÚ v oblasti migrácie a azylu. V období od septembra do decembra 2015 prijala 49 rozhodnutí o nespĺnení zo strany členských štátov za nedostatočné vykonávanie právnych predpisov tvoriacich spoločný európsky azylový systém. Patrí sem prípad nespĺnenia týkajúci sa Maďarska v nadväznosti na zmeny vykonané vo jeho právnych predpisoch v oblasti azylu.³⁸ Sťažnosti sa týkali práva na účinný prostriedok nápravy stanoveného v článku 46 smernice o konaní o azyle v spojení s článkom 47 charty, najmä vzhľadom na obmedzený rozsah a účinnosť postupov odvolania a potenciálnu nedostatočnú nezávislosť súdnictva. Maďarsko bolo formálne informované 10. decembra 2015. Komisia požiadala o dodatočné objasnenia týkajúce sa ďalších nedoriešených otázok a bude naďalej spolupracovať s maďarskými orgánmi.

Komisia v septembri 2015 vydala doplňujúcu formálnu výzvu pre Grécko týkajúcu sa prijímacích kapacít pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu a zlyhania pri zavádzaní mechanizmov na zaručenie prijateľných životných podmienok a zaobchádzania s deťmi bez sprievodu.

Ďalší prípad sa začal v apríli 2015 proti členskému štátu za diskrimináciu rómskych detí vo vzdelávaní. Porušuje sa tým smernica o rasovej rovnosti³⁹ a článok 21 charty, v ktorom sa zakazuje diskriminácia z dôvodu rasy alebo etnického pôvodu.

3.2 Usmernenia pre členské štáty zo strany Súdneho dvora

Súdny dvor v roku 2015 naďalej poskytoval usmernenia – v rámci systému návrhov na začatie prejudiciálnych konaní – pre vnútroštátnych sudcov týkajúce sa uplatniteľnosti a výkladu charty.

V prvom prípade týkajúcom sa diskriminácie Rómov *Chez Razpredelenie*⁴⁰ Súdny dvor konštatoval, že inštalácia elektrometrov v neprístupnej výške v okrese husto osídlenom Rómami môže predstavovať diskrimináciu z dôvodu etnického pôvodu, keďže v ostatných okresoch sú takéto elektrometre nainštalované v normálnej výške. Súdny dvor potvrdil, že rozsah pôsobnosti smernice o rasovej rovnosti nemožno vymedziť reštriktívne. Je to spôsobené tým, že smernica je vyjadrením zásady rovnosti, ktorá patrí k všeobecným zásadám práva EÚ a ktorá je uznaná v článku 21 charty.

Súdny dvor opäť odkázal na článok 21 a konštatoval, že zákaz diskriminácie z dôvodu etnického pôvodu uvedený v smernici sa nevzťahuje len na osoby, ktoré majú určitý etnický pôvod. Vzťahuje sa aj na osoby, ktoré, hoci samy nie sú členmi príslušnej etnickej skupiny, spolu s členmi takejto etnickej skupiny zažívajú menej priaznivé zaobchádzanie alebo určité znevýhodnenie z dôvodu diskriminačného opatrenia. Nakoniec, Súdny dvor odkázal na článok 21 s cieľom výkladu pojmu priamej diskriminácie z dôvodu rasy alebo etnického pôvodu.

³⁸ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6228_en.htm.

³⁹ Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 19.7.2000, s. 22).

⁴⁰ C-83/14.

Pokiaľ ide o vec *Leger*⁴¹, Súdny dvor posúdil francúzsku vyhlášku, v ktorej je kontraindikované darovanie krvi mužmi, ktorí mali sexuálny styk s inými mužmi. Uvedená vyhláška bola reakciou na vysokú prevalenciu infekcie HIV u tejto skupiny potenciálnych darcov a vysoké riziko nákazy závažnou infekčnou chorobou prenosnou krvou. Súdny dvor konštatoval, že keďže sa touto vyhláškou uplatňuje smernica 2004/33 týkajúca sa požiadaviek na krv a zložky z krvi⁴², charta sa uplatňuje. Rozhodol, že kontraindikácia na základe sexuálnej orientácie predstavuje obmedzenie práva na nediskrimináciu podľa článku 21 ods. 1 charty. Podľa článku 52 ods. 1 charty sú obmedzenia opodstatnené v prípade skutočného cieľa všeobecného záujmu, ktorý je uznaný Úniou. Môže tu byť zahrnutý cieľ minimalizovať vysoké riziko prenosu infekčnej choroby na príjemcov krvnej transfúzie. Súdny dvor však uviedol, že požiadavka primeranosti by sa splnila len v prípade, ak by neexistovali účinné techniky na detekciu takýchto infekčných chorôb, alebo – v prípade neexistencie takýchto techník – ak by neexistovali metódy menej obmedzujúce ako kontraindikácia, ktoré by zabezpečili vysokú úroveň ochrany zdravia príjemcov.

3.3. Vnútroštátne judikatúry, ktoré citujú chartu

Vnútroštátni sudcovia zohrávajú kľúčovú úlohu pri presadzovaní základných práv a právneho štátu. Agentúra pre základné práva⁴³ v roku 2015 zistila, že vnútroštátne sudy sa naďalej odvolávajú na chartu s cieľom usmernenia a inšpirácie aj v prípadoch, ktoré nespádajú do rozsahu pôsobnosti práva EÚ.

Nemecký federálny ústavný súd⁴⁴ v decembri 2015 vyhlásil, že ochrana základných práv môže v jednotlivých prípadoch zahŕňať preskúmanie aktov stanovených v práve Únie, ak je to nevyhnutné na ochranu ústavnej identity zaručenej článkom 79 Základného zákona Nemecka. Podľa zásady osobnej viny, vychádzajúcej zo zaručenia ľudskej dôstojnosti stanovenej v článku 1 Základného zákona, pokiaľ ide o trestnoprávne sankcie sa predpokladá, že trestný čin a vina páchatelia boli dokázané spôsobom, ktorý je v súlade s uplatniteľnými procesnými pravidlami. Ústavný súd konštatoval, že podľa práva Únie sa európsky zatykač nemôže vykonať v prípade, ak nespĺňa požiadavky uvedené v rámcovom rozhodnutí⁴⁵, alebo ak by vydanie malo za následok porušenie základných práv Únie. Dospel k záveru, že v konkrétnom prípade nie je potrebné obmedzovať prioritu práva Únie uplatňovaním noriem nemeckého práva. Dôvodom je, že rámcové rozhodnutie si vyžaduje výklad, v ktorom budú zohľadnené záruky práv obvinenej osoby, ktoré sa vyžadujú v článku 1 Základného práva v súvislosti s vydaním.

⁴¹ C-528/13.

⁴² Smernica Komisie 2004/33/ES z 22. marca 2004, ktorým sa vykonáva smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/98/ES týkajúca sa niektorých technických požiadaviek na krv a zložky z krvi Ú. v. EÚ L 91, 30.3.2004, s. 25.

⁴³ Výročná správa Agentúry pre základné práva za rok 2015, ktorá sa uverejní v máji 2015.

⁴⁴ BVerfG, Beschluss des Zweiten Senats vom 15. Dezember 2015 - 2 BvR 2735/14.

⁴⁵ 2002/584/SVV: Rámcové rozhodnutie Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (Ú. v. ES L 190, 18.7.2002, s. 1).

3.4. Zvyšovanie povedomia o charte

Z prieskumu Eurobarometra z roku 2015 o povedomí o charte⁴⁶ vyplýva, že záujem o informácie o právach, ktoré vyplývajú z charty, zostáva vysoký. Viac než 60 % respondentov by privítalo viac informácií o obsahu charty, o tom, kam sa majú obrátiť, keď sú ich práva porušené, a o tom, kedy sa charta uplatňuje a kedy nie.

Lotyšské predsedníctvo v apríli 2015 usporiadalo v Rige konferenciu s cieľom zvýšiť informovanosť o charte medzi odborníkmi. Konferencia o uplatniteľnosti charty zo strany orgánov členských štátov pri vykonávaní práva EÚ bola zameraná na úlohu charty v legislatívnom procese EÚ.

4. Ústredná téma: Výročné kolokvium 2015 – výsledky a ďalšie kroky

Prvý podpredseda Timmermans sa pri svojom nástupe do funkcie zaviazal, že zorganizuje výročné kolokvium o aktuálnom stave základných práv v EÚ. Cieľom je zlepšiť vzájomnú spoluprácu a politickú angažovanosť v otázkach podpory a ochrany základných práv.

Prvé kolokvium sa uskutočnilo v Bruseli v októbri 2015 a jeho téma bola: „Tolerancia a rešpekt: prevencia a boj proti nenávisti voči židom a moslimom v Európe“. Bolo to prvé zasadnutie zástupcov moslimskej komunity a židovskej komunity na úrovni EÚ, ktorého cieľom bolo diskutovať o spôsoboch boja proti nenávisti voči židom a moslimom. Zúčastnilo sa na ňom približne 300 účastníkov: tvorcovia politík na miestnej a vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ, medzinárodné organizácie a organizácie občianskej spoločnosti, náboženský vodcovia a vodcovia komunit, orgány pre rovnosť, zástupcovia z oblastí vzdelávania, práce a médií a akademici a filozofi z celej Európy. Skúmali príčiny nárastu incidentov namierených proti židom a moslimom v Európe, určovali spôsoby, ako reagovať na tieto trendy a dohodli sa na spojení síl s cieľom podporiť kultúru inkluzívnej tolerancie a rešpektu.

Na kolokviu⁴⁷ sa určili kľúčové opatrenia zamerané na prevenciu a boj proti nenávisti voči židom a moslimom vrátane vymenovania dvoch koordinátorov – jedného na boj proti nenávisti voči židom a jedného na boj proti nenávisti voči moslimom – s cieľom koordinovať a posilniť politické reakcie zamerané na riešenie týchto hrozieb.⁴⁸

Prijali sa dôležité kroky na boj proti nenávisťným prejavom na internete. Komisia v spolupráci s členskými štátmi začala dialóg na úrovni EÚ s veľkými spoločnosťami v oblasti informačných

⁴⁶ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_420_405_en.htm.

⁴⁷ Dokument so závermi, Spojenie síl proti antisemitskej a protimoslimskej nenávisti v EÚ: Výsledky prvého výročného kolokvia o základných právach: http://ec.europa.eu/justice/events/colloquium-fundamental-rights-2015/files/fundamental_rights_colloquium_conclusions_en.pdf.

⁴⁸ http://ec.europa.eu/justice/newsroom/fundamental-rights/news/151201_en.htm.

technológií s cieľom zistiť, ako sprostredkovatelia a ďalšie orgány môžu pomôcť v boji proti nenávisným prejavom na internete, ktoré podnecujú násilie.

Komisia v roku 2015 pokračovala v monitorovaní pravidiel EÚ v oblasti boja proti rasizmu a xenofóbii⁴⁹ s cieľom zabezpečiť ich úplné a správne uplatňovanie. Štyri členské štáty zmenili svoje trestnoprávne predpisy s cieľom zosúladiť ich s právom EÚ. Komisia predsedá skupine expertov členských štátov, ktorá sa v roku 2016 stane skupinou EÚ na vysokej úrovni pre problematiku rasizmu, xenofóbie a iných foriem neznášanlivosti. Bude to platforma pre usmernenia v oblasti najlepších postupov a posilnenú spoluprácu, ktorá bude otvorená pre zástupcov občianskej spoločnosti a komunity, Agentúru pre základné práva a príslušné medzinárodné organizácie.

V rámci programu Práva, rovnosť a občianstvo sa v roku 2015 vyčlenilo 5,4 miliónov EUR pre vnútroštátne orgány a občiansku spoločnosť. Tieto finančné prostriedky sú určené na odbornú prípravu, budovanie kapacít, výmenu najlepších postupov na predchádzanie a boj proti rasizmu a xenofóbii, posilnenie trestných sankcií v prípade trestných činov z nenávisťi a nenávisťných prejavov a posilnenie postavenia a podporu obetiam.

V rámci programu Erasmus + sa v roku 2015 vyčlenili finančné prostriedky určené na vykonávanie opatrení identifikovaných v kolokviu⁵⁰ a posilnenie zúčastnených subjektov na miestnej úrovni pri budovaní kultúry tolerancie a rešpektu a prekonávaní predsudkov.

Hoci inštitúcie a orgány EÚ môžu dopĺňať a podporovať pokrok v praxi, predchádzanie a boj proti rasizmu a xenofóbii je predovšetkým miestnou záležitosťou a vyžaduje plnú zodpovednosť tak dotknutých komúní, ako aj spoločnosti ako celku.

5. Záver

Komisia sa zaviazala zaistiť vysokú úroveň ochrany základných práv v EÚ. Snaží sa zabezpečiť, aby všetky legislatívne návrhy a opatrenia boli v plnom súlade s chartou.

Komisia má v úmysle zlepšiť spoluprácu s ostatnými inštitúciami a agentúrami EÚ, najmä s Agentúrou pre základné práva a s Radou Európy, aby sa zabezpečilo, že základné práva sú prioritou.

Komisia plánuje podporovať povedomie o spoločných hodnotách EÚ, a najmä o charte, a to prostredníctvom cieleného financovania a odbornej prípravy, dialógu s občianskou spoločnosťou a praktických nástrojov na podporu dialógu medzi súdmi v členských štátoch.

⁴⁹ Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva, Ú. v. EÚ L 328, 6.12.2008, s. 55.

⁵⁰ Pozri kľúčové opatrenia podľa časti I záverov kolokvia.